

Vergaderjaar 2022–2023

24 587

Justitiële Inrichtingen

Nr. 917

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR RECHTSBESCHERMING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 5 juli 2023

Zoals toegezegd tijdens het commissiedebat Gevangeniswezen en tbs op 4 juli jl. met uw vaste commissie voor Justitie en Veiligheid, doe ik u hierbij een tweetal rapportages toekomen over de pilot Huis van Herstel. In deze brief schets ik de bredere context van pilots op het gebied van sanctie-uitvoering. Daarna ga ik meer specifiek in op het Huis van Herstel en wat mij heeft doen besluiten de pilot niet te verlengen.

Experimenteren voor een effectievere sanctie-uitvoering

De pilot Huis van Herstel is een van de in totaal 39 trajecten die onder de paraplu van «Koers en Kansen» vielen: een innovatieprogramma dat in 2015 is gestart. In uiteenlopende, lokale projecten zochten en zoeken justitie, het zorgdomein en het sociale domein samen naar nieuwe manieren voor een effectievere sanctie-uitvoering en het voorkomen van recidive. De projecten hebben verschillende fasen van de sanctie-uitvoering bestreken: van strafoplegging tot en met maatschappelijke re-integratie.

De pilots hebben een financiële bijdrage ontvangen van het Ministerie van Justitie en Veiligheid om uitvoering te kunnen geven aan de projectplannen. De hoogte van de bijdrage kan per pilot verschillen en daaraan zijn voorwaarden gesteld.

Sommige pilots zijn niet van de grond gekomen of gaandeweg gestopt. Zo is de kleinschalige voorziening Amsterdam niet gerealiseerd en de kleinschalige voorziening Rotterdam Hoogvliet na een jaar geopend te zijn geweest, door gebrek aan instroom gesloten. Sommige pilots zijn nog operationeel, zoals 3Noord en Huis van Herstel. 3Noord is een pilot in de drie noordelijke provincies Groningen, Friesland en Drenthe die is opgestart in 2018. Samen met de penitentiaire inrichtingen in Veenhuizen en Leeuwarden wordt geprobeerd detentieschade te beperken, waarbij men zich specifiek richt op zelfmelders. Professionals uit het 3Noord-project proberen in contact te komen met zelfmelders uit de regio en

vervolgens een persoonlijk plan op te stellen voorafgaand aan de detentie om te anticiperen op detentieschade. De pilottermijn van 3Noord loopt eind 2023 ook af. De provincies hebben mij laten weten deze werkwijze vanaf 2024 structureel in te bedden. Dat vind ik een mooi resultaat.

Kleinschalige detentievoorziening Huis van Herstel in Almelo

Het Huis van Herstel is een kleinschalige detentievoorziening bij de penitentiaire inrichting in Almelo die als doel heeft gedetineerden met multiproblematiek succesvol te re-integreren in de maatschappij. Samen met andere organisaties, waaronder Twentse gemeenten, reclassering en zorgaanbieders, wordt zorg en begeleiding op maat geboden.

De looptijd van de pilot is in 2018 vastgesteld op vijf jaar, tot en met december 2023. Huis van Herstel heeft gevraagd om een verlenging van de pilot tot en met 2025. Met het Huis van Herstel is afgesproken dat voor de zomer van 2023 hierover besloten zou worden op basis van een tweetal tussenrapportages: een vanuit de pilot en een vanuit het actieonderzoek dat de Hogeschool Rotterdam uitvoert (zie bijlagen).

Instroom van deelnemers

Het opstarten van de pilot kostte tijd, zowel om afspraken over de werkwijze te maken als om het gebouw gereed te maken. Het werven en inwerken van medewerkers en het plaatsen van de eerste deelnemers verliep moeizaam, mede als gevolg van de coronacrisis. Begin 2021 zijn de eerste deelnemers in Huis van Herstel geplaatst.

In totaal heeft het Huis van Herstel plaats voor 29 gedetineerden. Dat de instroom moeilijk op gang kwam en een hindernis was, bleek al uit de plan- en procesevaluatie van Regioplan uit 2021.¹ In die evaluatie werd gesteld dat naarmate meer bekend zou worden over de werkwijze van het Huis van Herstel, het instroomproces beter verankerd zou worden bij de samenwerkingspartners. De instroom liet de laatste tijd echter geen positieve trend zien. In de rapportage van het Huis van Herstel is desgevraagd de instroom getoond (p. 21):

	2021	2022	2023 (t/m 24 april)
Ingestroomd	15	13	2
Uitgestroomd na detentie	3	4	0
Uitgestroomd met PP	4	5	3
Teruggeplaatst	2	3	1

Bezetting is een momentopname. Om een beeld te geven: in de voortgangsrapportages en -gesprekken heeft het Huis van Herstel actuele bezettingsaantallen van zes deelnemers (april 2022) en vijf deelnemers (december 2022) gemeld. In de verantwoording voor de financiering van het jaar 2022 beschrijft Huis van Herstel dat eind 2022 twaalf potentiële deelnemers waren. Dit is in de instroom van het eerste kwartaal van 2023 helaas niet terug te zien.

Financiering

De extra bijdrage voor deze voorziening is ruim € 1 miljoen per jaar, naast de reguliere kosten die DJI heeft voor de celcapaciteit. De totale bijdrage die Huis van Herstel heeft ontvangen voor de pilot is ruim € 4 miljoen. Afgezet tegen de lage instroom is het een zeer kostbaar project.

¹ Regioplan (2021). Evaluatie projecten «Detentie lokaal en flexibel».

Vanaf begin af aan is duidelijk geweest dat de projectfinanciering tijdelijk van aard is en dat de kosten voor het eventuele voortzetten van de werkwijze op een andere manier gedragen moeten worden. Het projectvoorstel voorzag erin dat de partners van het Huis van Herstel de extra kosten (naast de reguliere kosten voor celcapaciteit) zouden opvangen, vanuit de gedachte dat er ook kosten worden bespaard indien een deelnemer succesvol re-integreert in de maatschappij. Voortzetting zou dus vragen om directe financiële bijdragen van partners van het project. Eventuele medefinanciering door netwerkpartners uit de regio hangt voor een groot deel af van het succes van het Huis van Herstel. Ook de netwerkpartners hebben gezien dat de instroom in Huis van Herstel achterblijft. Garanties voor medefinanciering zijn er niet.

Conclusie

Aan het verhogen van de instroom van het Huis van Herstel is hard gewerkt: in stuurgroepoverleggen waaraan mijn ministerie deelneemt is steeds onderwerp van gesprek geweest hoe het aantal deelnemers verhoogd kon worden, omdat de pilot alleen goed beproefd kan worden als er voldoende deelnemers zijn. Helaas is er ondanks alle inspanningen geen positieve trend zichtbaar. Ook is er onvoldoende perspectief voor een structurele inbedding. Gezien de omvang van de extra bijdrage die het Huis van Herstel krijgt van mijn ministerie, vind ik het niet te verantwoorden om de pilot meer tijd te geven dan in 2018 is afgesproken. Daarom is besloten dat het Huis van Herstel per 1 januari 2024 stopt.

Beperkt Beveiligde Afdeling

De locatie gaat door als Beperkt Beveiligde Afdeling (BBA). Met de inwerkingtreding van de Wet straffen en beschermen zijn verschillende BBA-locaties geopend. De BBA is een mooie landelijke voorziening waarvandaan gedetineerden in de laatste fase van hun gevangenisstraf geleidelijk kunnen re-integreren in de maatschappij. Ervaringen en lessen uit aanpalende pilots zijn en worden gebruikt bij het (door)ontwikkelen van de BBA. Wel moet de instroom van de BBA omhoog: daarvoor heb ik recent de criteria voor doorplaatsing vanuit de gevangenis naar de BBA verruimd. Het eerste beeld is positief, namelijk dat de bezetting van de BBA's gestaag toeneemt. Daarom is de verwachting dat ook de BBA-locatie in Almelo op korte termijn een hogere bezetting heeft. Zoals eveneens toegezegd in het commissiedebat van 4 juli jl. bericht ik uw Kamer in het eerste kwartaal van 2024 over de voortgang omtrent de BBA.

Tot slot

Ik wil graag alle betrokkenen bij de pilot Huis van Herstel bedanken voor hun inzet. Experimenteren getuigt van durf en het is goed om te zien dat er zulke bevlogen mensen werken aan een betere re-integratie. De goede ervaringen vanuit het Huis van Herstel worden dan ook zeker meegenomen bij verder vormgeven van de re-integratie van gedetineerden.

De Minister voor Rechtsbescherming,
F.M. Weerwind